

si quæ sint, de Rosario, scapulari, aut cultu beatæ Barbaræ omninò intelligi debent.

Nec tamen idcirco superflue aut inutiles sunt ejusmodi devotiones, quia, ut de proximo dicebamus, juvant ad agenda pœnitentiam, et vitam in melius commutandam; ad quem finem S. Pater noster Dominicus prædicationem Rosarii Mariani præcipue ordinavit, nempe ut infideles et hæretici ad fidem catholicam, et malè viventes Catholici ad meliorem vitæ frugem converterentur, patrocinio illius, quæ « sola omnes hæreses interfecisse dicitur, et refugium peccatorum appellatur. »

Et quidem hasce veritates publicè et privatim hominibus, dum sani sunt inculcare oportet, exemplo sanctorum Patrum, ut à vitio præsumptionis sanari, vel certè præservari valeant. Ubi verò contingeret confessarium adesse peccatori moribundo qui usque in ultimam horam pœnitentiam distulit, ne desperationis abysso absorbeat, ea proponenda sunt quæ ad divinæ misericordiæ commendationem faciunt, et moribundi animum in spem possunt erigere.

Porro eis qui peccant vitio præsumptionis, eò quòd sese in occasiones proximas et graves tentationes spontè ingerunt, confidentes quòd in illis non labentur, ostendere oportet ex Scripturâ sacrâ, et sanctis Patribus, hujusmodi confidentiam plenam esse temeritate, equidem attestante Spiritu sancto, Eccli. 3: « Qui amat periculum, in illo peribit; » idque, sive confidentia illa nitatur propriis viribus, quia hæ nimis infirmæ sunt et imbecilles; sive auxilio divino sperato, quia Deus istud ultrò se in graves tentationes conjicientibus nullibi promisit; quinimò tales planè merentur ut auxilium divinum iis subtrahatur; sicut miles dignus est non adjuvari à duce, dum neglecto ducis præscripto in medium hostium temerè se conjicit.

His tandem præsumptuosis, qui ex consuetudine vel habitu, quem congruis remediis non student amovere, in eadem peccata mortalia continuò relabuntur, sub spe veniæ et remissionis vi confessionis sacramentalis toties quoties lapsi fuerint interponendæ; proponenda est doctrina à nobis supra tradita in primâ parte, de consuetudinariis, ex quâ habetur hujusmodi confessiones ac pœnitentias non nisi larvatas esse ac fictitias, imò sacrilegas ob defectum propositi efficacis non peccandi in posterum; non enim potest efficaciter quis proponere evitare peccatum, cui causa vel occasio proxima peccandi, qualis est prava consuetudo, manet voluntaria; manet autem hæc voluntaria consuetudinario, quamdiù congruis remediis illam non studet amovere.

SECTIO XXIII.

De remediis contra scrupulos.

Etsi scrupuli conscientiæ non sint peccata, quia tamen scrupulositas est morbus animi, non minùs periculosus quàm molestus, oportet ut confessarius tanquàm medicus spiritualis ad manum habeat spiritualia pharmaca ac remedia morbo huic curando opportuna. Priusquam verò remedia illa suggeramus, pro pleniori instructione tyronis theologi paucis prænotandum, quid scrupulus conscientiæ, quæ conscientia scrupulosa, et qui censendi scrupulosi; ac insuper quæ sint causæ scrupulorum. Oportet namque medicum primò nôsse naturam morbi et ejus causas, ut congruis remediis illum valeat dispellere.

§ I. *Prænotamina.*

Nota primò scrupulum conscientiæ, ita per metaphoram dictum à scrupulo materiali, sive lapillo qui in calceis positus pedes cruciat, esse levem quamdam suspicionem et metum peccati, ob rationes contemnendas, et sæpè ridiculas.

Nota secundò conscientiam scrupulosam uno modo dici eam quæ est scrupulis formata, iudicium scilicet rationis practicæ, quo quispiam propter contemnendas aut etiam ridiculas rationes existimat se non posse hoc vel illud facere seu omittere absque peccato. Alio modo eam quæ scrupulis agitur et cruciatur, sive quæ rationibus contemendis aut ridiculis movetur ad suspicandum contra id quod quis in mente habet, id que cum molestiâ et anxietate.

Nota tertio illum censendum esse scrupulosum qui ex rationibus contemendis et sæpè ridiculis cum anxietate suspicatur ac timet aliquid ad conscientiam pertinens; et propterea, ut rectè advertit Sylvius, multùm aberrat vulgus hominum, quando eos vocat scrupulosos, qui non audent cum malè loquentibus malè loqui, vel cum malè agentibus malè agere; cùm ad sic agendum non contemendâ aut ridiculâ, sed gravissimâ æquissimâque ratione permoveantur; sed nec illi putandi sunt scrupulosi qui, cùm plura habeant beneficia, idque sine causâ et auctoritate legitimâ, subinde patiuntur remorsum conscientiæ, an non malè agant ea retinendo: talis enim remorsus non est verus scrupulus, sed est seria admonitio magnis justisque rationibus innixa. Ita præfatus doctor.

Nota quartò, etsi non liceat agere contra conscientiam

ex scrupulis formatam, sive contra iudicium rationis practicæ, quo quispiam ob rationes contemnendas et sæpè ridiculas absolutè iudicat se non posse hoc vel illud facere seu omittere sine peccato, sed oporteat eam deponere tanquàm erroneam; contra scrupulos tamen cognitos ut tales, id est, contra leves suspensiones ac metus peccati, conscientiam inquietantes et cruciantes sine sufficienti fundamento agere planè licet; imò non rarò quis ad agendum contra scrupulos graviter obligatur, præsertim accedente imperio directoris; idque ob gravissima mala, quæ scrupuli, dùm illis non resistitur, sed obeditur, afferre nati sunt, putâ notabilem diminutionem, vel etiam totalem destructionem sanitatis corporalis, debilitatem, et quandòque integram eversionem cerebri, pusillanimitatem et abjectionem animi circa exercitium virtutum, tædium spirituale, ex quo interdùm sequuntur vita laxior, et ipsa desperatio.

Nota quintò varias esse scrupulorum causas, quarum aliæ sunt ipsi scrupuloso intrinsecæ, aliæ extrinsecæ. Intrinsecæ vel se tenent ex parte intellectûs, ut ingenii sive iudicii imbecillitas, mentis inconstantia, mala instructio; vel se tenent ex parte voluntatis, ut superbia proprium iudicium nimis exaltans; nimis securitatis et æqualiter perceptibilis in quibusvis agendis certitudinis affectatio, anxia volitio vitandi peccata omnia venialia collectivè, etiam levissima; vel denique se tenent ex parte complexionis naturalis, utpote melancolicæ et timidæ.

Causæ autem extrinsecæ scrupulorum sunt 1° Deus ipse immittens quandoque scrupulos vel in ienam præteritorum peccatorum, vel ad probationem et exercitium patientiæ, vel denique ad hominem subsidio scrupulorum validiùs abstrahendum à peccatis.

Secunda causa extrinseca est dæmon, qui noxiis scrupulis intendit pacem conscientiae turbare, virtutum exercitium reddere insipidum, ad pusillanimitatem, imò et ad desperationem inducere. Tertia causa extrinseca est societas scrupulosorum.

§ II. Assignantur remedia.

Confessarius, ubi scrupulosum pœnitentem habuerit, diligenter examinet ex quibus verosimilius causis ejus scrupuli nascantur, ut correspondentia remedia, quæ hîc subjungimus, applicando, efficaciùs morbo spirituali sui pœnitentis mederi valeat.

Contra primam causam intrinsecam se tenentem ex parte intellectûs, quæ est *ingenii sive judicii imbecillitas*, remedium unicè necessarium est, in omnibus agendis humiliter sinere se duci ab ingenioso, probo ac prudenti direttore.

Contra secundam, quæ est *mentis inconstantia*, consulendum est scrupuloso, ut quæ serenâ mente semel ritè percepit et judicavit, iis postea etiam tempore turbationum ac tenebrarum inhæreat.

Contra tertiam, quæ est *mala instructio*, per quam quis existimat periculosum esse quod tutum est, peccatum esse quod peccatum non est, aut grave esse peccatum quod tantùm est leve; remedium efficax est contraria instructio, quæ aliquando etiam ex libris hauriri poterit, ad quos proinde pœnitens tunc remittendus, quando scilicet confessario non suppetit tempus ut per se illum instruat.

Contra primam causam se tenentem ex parte voluntatis, nempe *superbiam*, quâ quis proprium judicium nimis

exaltat in rebus conscientiae, et alienum nimis deprimat, pro remedio sit, sincera humilitas prædictæ superbiae contraria, quâ nempe proprii indicii tenuitatem agnoscat, dùm vel invitus experietur quam parùm in hâc materiâ possit ex se solo, et ita alienum potiùs judicium præferat ac sequatur.

Contra secundam causam, quæ est *nimiæ securitatis, et æqualiter perceptibilis in quibusvis agendis certitudinis affectatio*, ex quâ fit ut multi scrupulosi semper anxii sint circa cogitationes blasphemias aut lascivas, eò quòd renium voluntatis non æquè percipiant, ac ipsas cogitationes; horas canonicas continuò repetant; audito primo sacro velint audire secundum, post secundum, etiam tertium; et confessiones item sæpiùs iterent; quia de attentione in lectione horarum canonicarum, et auditione sacri requisitâ, item de interno dolore non tam perceptibiliter certi sunt ac securi ac de ipsâ lectione horarum, de auditione sacri, et de confessione. Contra hanc, inquam, causam et scrupulos inde orientes pro remedio serviet clarè ostendere scrupulosis non eandem et æquè perceptibilem certitudinem in omnibus rebus practicis haberi posse, ac proinde nec requiri. Constat enim quòd perceptibiliùs certi esse possumus de actibus externis, quàm de merè internis, quæ non ita cadunt sub sensum; quare velle in omnibus agendis habere æqualiter perceptibilem certitudinem ac securitatem, est se immergere infinitis scrupulis, qui facile evitabuntur persuasione contrariâ.

Porrò scrupulosorum director scrupulosis bonæ et timoratae conscientiae strictè prohibeat ne vel de horis canonicis, vel de persolutione pœnitentiæ sacramentalis, quidquam repetant, et ne post primum sacrum auditum diebus dominicis et festivis, secundum tanquàm ex obli-

gatione audiant, quia plerumquè non erunt securiores de attentione in secundâ, vel tertiâ recitatione horarum, pœnitentiæ persolutione, aut auditione sacri quàm in primâ. Item non permittat scrupulosis bonis ac timoratis confessiones, iudicio prudentis confessarii ritè factas, iterare; persuadeatque eis ut dùm occurrit aliquid de quo non nihil dubitant, an illud sint confessi, omninò existiment quod sic, neque confiteantur ea de quibus inquietantur, nisi planè certi sint esse mortalia, et similiter certi sint se non fuisse illa confessos.

Et quoad peccata nondùm confessa, non patiatur confessarius, ut scrupulosi confiteantur suos scrupulos, nec cogitationes blasphemias vel lascivas, nec malas suspiciones de proximo, quæ ipsi displicent, et à quibus horrere solent, dùm eas advertunt. Jubeat quoque eos crebrò communicare, et rariùs confiteri.

Contra tertiam causam tenentem se ex parte voluntatis, quæ « est anxia volitio vitandi peccata venialia omnia collectivè, etiam novissima, » remedium est scrupuloso demonstrare hujus rei impossibilitatem. Docent namque theologi omnes post sanctum Thomam, non posse hominem in hâc vitâ cum ordinario Dei auxilio vitare omnia venialia collectivè. Unde et viri sanctissimi, etiam apostoli, post acceptum Spiritum sanctum, debuerunt quotidè orare: « Dimitte nobis debita nostra. »

Contra ultimam causam intrinsecam scrupulorum, nempe *complexionem naturalem*, frigidam et melancolicam, quæ imprimendo passiones tristitiæ, timoris, et similes luridas, inclinât animam ad affectus rationales correspondentes illis passionibus, atque adedò ad scrupulos, consulendum est scrupuloso, ut parcus sit in metitandis et imaginandis iis quæ tristitiam causare vel augere pos-

sunt; et propterea terroribus mortis, inferni vel extremi iudicii cogitandis nequaquàm indulgeat; magis autem sentiat de Deo in bonitate, et ad Deum corde hilari laudandum se excitet, cœlestiaque gaudia justis promissa sæpè recogitet.

Quod attinet ad scrupulos provenientes ex primâ causâ extrinsecâ, quæ est *Deus ipse*, immitens scrupulos ob tres fines in prænotamine expressos; contra scrupulos à Deo immissos in pœnam præteritorum peccatorum, utile remedium est humiliter agnoscere se illas molestias fuisse meritum; deinceps illa peccata sollicitè vitare per alia pœnitentiæ opera, ut his opus non sit Deo satisfacere. Contra scrupulos immissos ob secundum finem, nempe ad probationem et exercitium patientiæ, optimum remedium est scrupulorum molestias in spiritu resignationis perferre, non tamen eis aliquâ ratione obediendo. Denique contra scrupulos immissos ob tertium finem, nempe ad hominem subsidio scrupulorum validiùs abstrahendum à peccatis, dùm hæc scrupulis et anxietatibus inspersa minùs sapida et illecebrosa efficiuntur; specialiter utile est divinum illud consilium approbare, et interim convenientibus mediis in se augere charitatem ut non sit opus hujusmodi subsidiis.

Contra scrupulos provenientes ex secundâ causâ extrinsecâ, scilicet *dæmone*, qui noxiis scrupulis conatur pacem conscientiæ turbare, ad pusillanimitatem, et quandoque ad vitam laxiorem, imò et ad ipsam desperationem inducere; aptum remedium est cavere ab omni novo peccato, quo dæmoni magis subdimur. Item exercitio virtutum, specialiter illarum quæ dæmoni magis exosæ sunt (ut humilitatis, obedientiæ, castitatis et devotionis erga Jesum Christum crucifixum), dæmonis conatibus gene-

rosè obsistere, ut abigatur à nobis, juxta illud : « Resistite diabolo et fugiet à vobis. »

Denique contra scrupulos provenientes ex tertiâ causâ extrinsecâ, quæ est *societas scrupulosorum*, remedium est vitare, si possis, illorum consortium et alloquium ; vel, si non possis, flocci facere illorum opiniones et assertiones in materiâ conscientiæ, velut habentium in illâ materiâ judicium corruptum.

Præter jam assignata remedia certis scrupulorum causis speciatim correspondentia, quæ ex auctore quodam moderno pro maximâ parte decerpimus, remedia quædam generalia contra scrupulos ex quâcumque causâ provenientes ex eodem auctore subjungimus.

Primum est recursus per preces ad Deum interiùs exteriùsque nos adjuvantem et protegentem.

Secundum, huic affine, est humilis agnitio suæ impotentiae, ut quis sine Dei ope se à scrupulis expediat.

Tertium, aliorum spiritualiter et corporaliter misereri, ut Deus à molestiis scrupulorum etiam nos misericorditer liberet.

Quartum, integrè, diligenter, et ex toto corde observare mandata Dei : nam, ut ait Apostolus, Rom. 2 : « Pax omni operanti bonum ; » vel, ut habetur Psalmo 118 : « Pax multa diligentibus legem tuam. »

Quintum, auferre affectus malos ; quia, ut ait Apostolus, Rom. 2 : « Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum. »

Sextum, scrupulorum anxietates in spiritu humilitatis, resignationis et pœnitentiæ suscipere.

Septimum, semetipsum excitare ad affectus fiducia, magnanimitatis, et alios specialiter exhilarantes.

Octavum, otium cavere, atque ad praxim adducere

illud Eccles., cap. 11 : « In omnibus operibus esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. »

Nonum, scrupulis agnitis ut talibus non obsequi, sed contra ire.

Decimum, consilium quod aliis scrupulosis quis daret sibi applicare.

Undecimum, prudentis, pii ac docti confessarii iudicio sese accommodare.

